

Effektiv vård SOU 2016:2. Dnr S2016/00212/FS

Gemensam Valfärd är en partipolitiskt obunden organisation som driver kravet på en stark välfärd i offentlig regi. För mer information om Gemensam Valfärd, se www.gemensamvalfard.se Vi har tagit del av utredningen Effektiv vård och diskuterat dess slutsatser tillsammans med företrädare för utredningen, fackliga organisationer och andra intresserad. Vi vill avge följande remissvar:

En styrka i utredningen är att sjukvårdens organisation granskas med utgångspunkt från ett patientperspektiv med särskild betoning på de äldre multipelsjuka patienterna.

En annan styrka är att utredningen visserligen har en positiv grundsyn på den svenska sjukvården men samtidigt tar upp ett antal avgörande strukturella problem och föreslår radikala förändringar av vården.

Utredningen har dock inte, sannolikt av politiska skäl, tagit upp viktiga frågor som vem som skall vara huvudman för vården och den privatisering som skett av delar av vården, framför allt i Stockholms län. Slutsatsen av utredningens debatt är emellertid att sjukvården måste stå under en samlad nationell kontroll och att etableringsfrihet som följer av lagen om vårdval inte är förenlig med en jämlik vård.

Utredningen konstaterar att primärvården har en alldeles för svag ställning inom den nuvarande sjukvårdsorganisationen. Det måste ske en betydande överföring av resurser till primärvården. Resurserna är också ojämnt fördelade regionalt och med avseende på socioekonomi. En förstärkt primärvård bör också ha ett jouransvar med krav på remiss till sjukhusvård. Lagstiftningen bör också förändras så att primärvården har ett tydligt ansvar för befolkningens vård också i akuta situationer.

Utredningens förslag kan tillstyrkas men detta kräver en kraftigt utbyggd primärvård, vilket kräver ett rejält tillskott av resurser och inte kan lösas enbart genom en omfördelning. Även om utredningen inte säger detta rent ut är utredningens förslag inte förenliga med etableringsfrihet och de nuvarande reglerna för vårdval. Den som är huvudman för vården måste också ha möjlighet att styra resurserna dit behoven är störst och ha bestämmanderätt över placeringen av nya vårdcentraler. Utredningens förslag förutsätter en primärvård med ett tydligt befolknings- och områdesansvar.

Utredningen konstaterar att patienter med multipla och kroniska sjukdomar, särskilt äldre, hamnar i en mycket svår situation inom dagens splittrade vårdorganisation. Sjukdomsinsatserna är splittrade på en rad vårdgivare som skall samarbeta med kommunal hemtjänst och sjukvård. Särskilt elakartad är situationen i Stockholm där både kommunens och landstingets verksamheter är uppdelade på en rad vårdvalssystem som täcker helt olika områden. Detta leder till en synnerligen ineffektiv

vård, där patienter bollas mellan olika vårdgivare och hamnar på sjukhusens akutmottagningar i onödan.

Eftersom utredningen inte anser det realistiskt att för närvarande upphäva vårdvalet inom primärvården, föreslår man istället en särskild vårdorganisation där kommunens och landstingets resurser sammanförs till en gemensam organisation för äldre multipelsjuka, en grupp som står för en stor del av de samlade vårdbehoven. Bättre skulle vara att helt upphäva etableringsfriheten och planera med utgångspunkt från en primärvård med tydligt områdesansvar till vilken man knyter geriatriska och andra specialistresurser samt de kommunala sjukvårds- och omsorgsresurserna.

Det är mycket bra att utredningen tydligt tar ställning mot de nuvarande formerna för ekonomistyrning av sjukvården med New Public Management som tydligaste inslag. Ekonomistyrningen bidrar i hög grad till att förlama personalens arbetsglädje och kreativitet och måste ersättas av en styrning som utgår från behov och främjar kontinuitet utan att man måste snegla på ersättningsystemen. Utredningen konstaterar att det skett en tillväxt av sjukvårdens centrala administration samtidigt som den lokala administrationen i stor utsträckning lagts över på vårdpersonalen.

En slutsats är att NPM och ekonomistyrning kraftigt har bidragit till att vården blivit mindre effektiv.

Det är bra att utredningen lyfter fram bristen på vårdplatser som ett av sjukvårdens stora problem. Bristen på vårdplatser leder inte bara till att patienter far illa. Den innebär en ökad arbetsbörda och sämre arbetsmiljö, bland annat på sjukhusens akutmottagningar.

Utredningen lyfter också fram sjukvårdens usla utbildnings- och personalplanering som bland annat lett till en stor brist på undersköterskor och specialistsjuksköterskor. Trots mångåriga signaler om en utbyggd primärvård utbildas alldeles för få allmänläkare.

Allt detta talar för att det måste finnas ett tydligt nationellt planeringsansvar för sjukvården. Utredningen går inte in i huvudmannaskapsfrågorna men det är helt klart att det måste ske förändringar både med ett större nationellt statligt ansvar och en ökat kommunalt ansvar för primärvården.

En effektiv sjukvård kommer att behöva betydande resurstillskott de närmaste åren och utredningen visar tydligt att vi inte har råd med privatiseringar och vårdval inom vården.